

POVEZANOST IZMEĐU AGRESIVNOSTI ZATVORENIKA I NJIHOVA SOCIO- EKONOMSKOG I OBITELJSKOG STATUSA

MILKO MEJOVŠEK • ALEKSANDAR BUĐANOVAC • ZORAN ŠUČUR

primljeno: listopad 1999.
prihvaćeno: ožujak 2000.

Izvorni znanstveni članak
UDK: 343.9:316.6

Na uzorku zatvorenika istražene su relacije između komponenti agresivnosti i različitih varijabli socioekonomskog i obiteljskog statusa. Nezavisne varijable su pokrivala dva područja: obilježja primarne obitelji i obilježja ispitanika. Svako je područje bilo sastavljeno od tri skupine varijabli. Obilježja primarne obitelji: socioekonomski status, socijalna patologija i fizičko nasilje; obilježja ispitanika: obrazovanje, socijalna patologija i obitelj. Zavisne varijable su bile: fizička agresivnost, ljutnja i hostilitet.

Rezultati pokazuju da varijable primarne obitelji i varijable koje karakteriziraju ispitanika imaju približno podjednaku prediktivnu snagu. Nakon kontroliranja varijabli primarne obitelji, ostaje značajan dio varijance s komponentama agresivnosti koji se uglavnom može pripisati obrazovanju (obrazovnom neuspjehu).

UVOD

Brojni su stručni i znanstveni radovi napisani o agresivnosti. Posebno su istraživani uzroci agresivnosti te razvoj agresivnog ponašanja u pojedinim razdobljima života. Najveći dio dosadašnjih istraživanja agresivnosti bio je ograničen na djecu i adolescente, dok se relativno mali broj istraživanja bavio agresivnošću odraslih. Stoga iznosimo kratki pregled rezultata ovih istraživanja.

Veliki je broj studija došao do konzistentnog nalaza da postoji povezanost između slabijeg socioekonomskog statusa obitelji i agresivnog ponašanja djece (Dodge i sur., 1990; Haapasalo i Tremblay, 1994; Dodge i sur., 1994; Deater-Deckard i sur., 1998). Farrington (1978, 1989 i 1991) je našao da postoji veza između slabijeg socioekonomskog statusa obitelji i agresivnog ponašanja djece te, također, agresivnog ponašanja i nasilnog prijestupništva u adolescenciji i zrelosti.

Nizak socioekonomski status nameće mnoga ograničenja i deprivacije koje uzrokuju frustracije kod članova obitelji i tako stimuliraju agresivno ponašanje. Smatra se da u nepovoljnoj socijalnoj okolini dva opća procesa potiču agresivno ponašanje djece:

prvo, frustracije ili negativni afekt (Berkowitz, 1993) i drugo, učenje po modelu.

Dodge i sur. (1994) su pronašli da tipovi odgojne i socijalizacijske prakse predstavljaju medijatorske varijable u odnosu između socioekonomskog statusa obitelji i eksternih poremećaja u ponašanju kod djece. Prema Cohen i Brook (1998.), socioekonomski status blago utječe na kažnjavanje djece u tom smislu da majke koje dolaze iz obitelji s ispodprosječnim socioekonomskim statusom nešto češće kažnjavaju djecu od onih koje imaju visok socioekonomski status. Hijerarhijska regresijska analiza u istraživanju Dodgea i sur. pokazala je da varijable socioekonomskog statusa i socijalizacijske varijable imaju podjednaku prediktivnu vrijednost.

Mnoge su studije ukazivale na povezanost između raznih formi obiteljske patologije i agresivnog ponašanja djece, adolescenata i

* Dr. sc. Milko Mejovšek redoviti je profesor na Odsjeku za poremećaje u ponašanju Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Dr. sc. Aleksandar Buđanovac je docent na Odsjeku za poremećaje u ponašanju Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Mr. sc. Zoran Šučur je asistent na Studijskom centru socijalnog rada Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.